

Doen 'echte kerels' er wel toe?

Effecten van het geslacht van leerkrachten op de prestaties, de houding en het gedrag van leerlingen

Dr. Geert Driessen

ITS – Nijmegen

www.geertdriessen.nl

Paper Onderwijs Research Dagen ORD 2005
30 mei – 1 juni 2005, Gent (BE)

1. Achtergronden

- “The boys’ problem”
- Oorzaak: feminisering van het onderwijs
- Ontbreekt steeds meer aan mannelijk rolmodellen (macho-gedrag, extrovert, fysiek, techniek, leiderschap, autoriteit)
- Maatregelen nodig: meer mannen voor de klas
- Theoretisch zwak: stereotypering; multidimensionaliteit identiteitsontwikkeling
- Empirisch nauwelijks onderzoek; tegenstrijdige resultaten, eerder geen effect dan wel

2. Vraagstellingen

- Hoe is de verdeling van mannelijk en vrouwelijk personeel in het basisonderwijs?
- Zijn er verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke leerkrachten wat betreft hun achtergronden, de groep waaraan ze lesgeven en pedagogisch-didactische aanpak?
- Zijn er verschillen in cognitieve en niet-cognitieve competenties tussen jongens en meisjes?
- Wat is de relatie tussen de competenties van leerlingen en het geslacht van hun leerkrachten? Zijn er daarbij ook samenhangen met het geslacht, de etniciteit en het milieu van de leerlingen? Welke relatie is er met de kenmerken waarop mannelijke en vrouwelijke leerkrachten verschillen?

3. Methode

- Literatuurstudie
- SBO-data
- PRIMA-data:
 - metingen 1996, 1998, 2000 en 2002
 - gegevens leerkrachten en leerlingen

4. Vrouwelijk personeel

	Schooljaar				
	1999	2000	2001	2002	2003
Directeur	14	15	17	19	21
Adjunct-directeur	46	46	45	47	46
Leerkracht	79	80	81	82	83
Onderwijsondersteunend	75	76	77	77	78

Bron: SBO (2005)

5. Vrouwelijke leerkrachten

	Schooljaar			
	1996	1998	2000	2002
Groep 2	97	98	98	98
Groep 4	74	80	83	86
Groep 6	38	50	54	62
Groep 8	22	28	37	44

Bron: PRIMA

6. Verschillen mannelijke en vrouwelijke leerkrachten

	Groep 4			Groep 6			Groep 8		
	M	V	<i>eta</i>	M	V	<i>eta</i>	M	V	<i>eta</i>
Extra opleiding (%)									
Jaren ondervinding	23	16	.22	20	13	.29	21	13	.36
Vertrouwen eigen kunnen ¹	3.24	3.51	.18						
Arbeidssatisfactie ¹	3.57	3.78	.16	3.65	3.79	.13			
Nadruk cognitieve doelen ¹					2.59	.14	2.80	2.52	.28
Combinatieklas (%)									
Duobaan (%)	42	56	.10						
Dubbele bezetting (%)									
Groepsgrootte									
Huiswerk taal (%)									
Huiswerk rekenen (%)									
Minuten per week taal									
Minuten per week rekenen									
Vorderingenregistratie ²									
Min.doelen taal (%)									
Min.doelen rekenen (%)									
Niet-klassikale instructie ³	2.10	2.24	.10	2.18	2.31	.12	2.28	2.41	.13
Toetsing ²				1.57	1.20	.15			

1 Range 1-5; 2 Range 0-3; 3 Range 1-3

7. Opzet hoofdanalyses

- PRIMA-data
- 5181 leerlingen groep 8 in 2000 en 2002
(gestart in groep 1 in 1993 of 1995; onvertraagden)
- hun leerkrachten in groep 1 – 8
- Kenmerken leerlingen: geslacht, etniciteit, milieu, cognitieve competenties, niet-cognitieve competenties
- variantie-analyse (en interacties)

8. Operationalisatie “geslacht leerkrachten”

- *Cumulatief*: totaal aantal mannelijke leerkrachten van een leerling in groep 1 – 8
- *Fase*: fase waarin een leerling een mannelijke leerkracht heeft gehad:
 - niet groep 1-6, niet groep 7-8
 - wel groep 1-6, niet groep 7-8
 - niet groep 1-6, wel groep 7-8
 - wel groep 1-6, wel groep 7-8
- *Moment*: mannelijke leerkracht in groep 8

9. Verschillen jongens en meisjes

	Geslacht		<i>eta</i>
	Jongens	Meisje	
Taal	1114	1115	.02
Rekenen	118	115	.14
Zelfvertrouwen (vlg. II.)	3.3	3.1	.11
Welbevinden (vlg. II.)	3.6	3.9	.15
Zelfvertrouwen (vlg. Ikr.)	3.7	3.7	.01
Welbevinden (vlg. Ikr.)	3.8	4.0	.14
Werkhouding (vlg. Ikr.)	3.1	3.6	.28
Gedrag (vlg. Ikr.)	3.4	3.7	.22
Relatie leerkracht (vlg. Ikr.)	3.9	4.0	.12

10. Cumulatief

	Aantal mannelijke leerkrachten						<i>eta</i>
	0	1	2	3	4	5/6	
Taal	1114	1113	1116	1116	1110	1115	.07
Rekenen	116	116	117	118	116	117	.06
Zelfvertrouwen (vlg. ll.)	3.2	3.2	3.2	3.2	3.2	3.2	.02
Welbevinden (vlg. ll.)	3.8	3.8	3.8	3.7	3.7	3.7	.05
Zelfvertrouwen (vlg. lkr.)	3.8	3.8	3.7	3.7	3.7	3.8	.08
Welbevinden (vlg. lkr.)	4.0	4.0	3.9	3.9	3.8	3.8	.11
Werkhouding (vlg. lkr.)	3.4	3.5	3.4	3.4	3.3	3.2	.08
Gedrag (vlg. lkr.)	3.5	3.7	3.5	3.6	3.5	3.5	.08
Relatie leerkracht (vlg. lkr.)	4.0	4.0	3.9	3.9	3.9	3.9	.09

11. Fase

	Fase				<i>eta</i>
	Niet 1-6, niet 7-8	Wel 1-6, niet 7-8	Niet 1-6, wel 7-8	Wel 1-6, wel 7-8	
Taal	1114	1113	1115	1114	.02
Rekenen	116	116	116	117	.05
Zelfvertrouwen (vlg. II.)	3.2	3.1	3.2	3.2	.06
Welbevinden (vlg. II.)	3.8	3.7	3.8	3.7	.07
Zelfvertrouwen (vlg. Ikr.)	3.8	3.8	3.7	3.7	.06
Welbevinden (vlg. Ikr.)	4.0	4.0	3.9	3.8	.09
Werkhouding (vlg. Ikr.)	3.4	3.4	3.4	3.3	.05
Gedrag (vlg. Ikr.)	3.5	3.6	3.6	3.5	.04
Relatie leerkracht (vlg. Ikr.)	4.0	4.0	4.0	3.9	.07

12. Moment

	Geslacht		<i>eta</i>
	Man	Vrouw	
Taal	1114	1114	<i>.02</i>
Rekenen	117	116	<i>.02</i>
Zelfvertrouwen (vlg. II.)	3.2	3.2	<i>.01</i>
Welbevinden (vlg. II.)	3.7	3.7	<i>.00</i>
Zelfvertrouwen (vlg. Ikr.)	3.7	3.8	<i>.07</i>
Welbevinden (vlg. Ikr.)	3.8	4.0	<i>.09</i>
Werkhouding (vlg. Ikr.)	3.3	3.4	<i>.06</i>
Gedrag (vlg. Ikr.)	3.5	3.6	<i>.04</i>
Relatie leerkracht (vlg. Ikr.)	3.9	4.0	<i>.10</i>

13. Conclusies

- Geen effecten geslacht leerkrachten op prestaties, gedrag en houding leerlingen
- Geldt voor aantal mannelijke leerkrachten, fase waarin mannelijke leerkrachten gehad, en mannelijke leerkracht in groep 8
- Geen interacties met geslacht leerling, etniciteit, milieu
- Alleen onvertraagden
- Basisonderwijs, maar hoe staat het met het voortgezet onderwijs?
- Meer specifiek onderzoek en variabelen
- Daarom geen reden extra beleid, wel evt. vanuit emancipatorisch perspectief